

OOSTVLAAMSCH ZANTEN

Mededeelingen van den Bond van Oostvlaamsche Folkloristen.

DRIEMAANDELIJKSCH TIJDSCHRIFT.

De leden ontvangen de mededeelingen gratis
Jaarlijksche bijdrage voor het lidmaatschap :
12 frank

Redaktie: Albrechtlaan, 5, Aalst.
Postcheckrekening 171,180.
F. Van Es, Aalst.

Prijs per n^o: 3 fr.
Bijzondere prijzen voor openbare boekerijen

OFFICIEEL GEDEELTE.

Algemeene Vergadering.

Wij hebben de eer de leden te verzoeken aanwezig te zijn op de algemeene vergadering, die zal plaats grijpen op Zondag, 24 April 1927, te 10 uur, in het Notarissenhuis, hoek Vlaanderenstraat-Reep, te Gent.

A G E N D A :

1. Verslag van den Sekretaris ;
2. Verslag van den Schatbewaarder ;
3. Rondvraag ;
4. De folklore-tentoonstelling (in te leiden door den Voorzitter).

's Namiddags, te 2 1/2 uur, bezoek aan een private verzameling. Nadere inlichtingen zullen verstrekt worden op de vergadering zelf.

Gelet op de belangrijkheid van de agenda, wordt op de aanwezigheid van alle leden gerekend.

De Folklore-Tentoonstelling.

De folklore-tentoonstelling, die door onzen bond, ter gelegenheid van de Gentsche Feesten, in het museum der Lange Steenstraat zal ingericht worden, belooft een waar succes te zijn. Verschillende leden en personen buiten den bond hebben reeds talrijke voorwerpen in bruikleen geschonken. De E. H. Van den Broucke zal zijn prachtige verzameling poppen, eenig in Vlaanderen, tentoonstellen. Daarbij zal zijn bekend poppenspel verschillende vertooningen geven. Er wordt ook ijverig gewerkt aan de samenstelling van een oude weefkamer. Wij richten een laatsten oproep tot onze leden, die voorwerpen zouden bezitten met betrekking tot het volksleven, de volksvermaken, de ambachten, de volksgebruiken en het volksgeloof (bijgeloof, enz.) die in bruikleen af te staan, om zoo bij te dragen tot het welslagen van deze volkskundige prestatie. Ook worden de leden dringend verzocht propaganda te maken bij personen, die dergelijke voorwerpen bezitten, of hun adres bekend te maken aan den Sekretaris van de tentoonstellingskommissie, den heer Luyckx, Wenemaerstraat, 58, Gent, bij wien al de giften voor de tentoonstelling en voor het museum in dank aanvaard worden.

De Draak van het Belfort te Gent.

Sedert eenige jaren gaat de bestijging van het Gentsche Belfort, modern-vergemakkelijkt door een lift, gepaard met een bezoek aan het Belfort-museum, een bijzonder gelukkig initiatief van ons geacht medelid, den Heer Conservator der Gentsche Monumenten A. Van Werveke.

Door zijn toedoen kan men aldaar allerlei dokumenten en kunststukken nader beschouwen, die van ver of nabij verband houden met de geschiedenis van dat palladium der Gentsche gemeentenaren. Natuurlijk bekleedt de bekroning van het monument : de Draak, een plaats onder deze gedenkstukken van het verleden.

De Draak van het Belfort speelt inderdaad een rol van beteekenis in de Gentsche folklore.

Tal van legenden heeft hij doen ontstaan en sedert eeuwen treedt hij als zinnebeeldig personage op in allerlei Gentsche spotschriften in vers en proza.

Samen met Dulle Griet, het groot kanon, heeft hij sedert de Middeleeuwen als het ware door de Gentsche volksverbeelding gespoekt.

Hoe is hij ontstaan ?

Als oudheidkundige heeft de Heer Van Werveke hierop geantwoord. Wij vatten hier ten gerieve van onze lezers zijn antwoord samen :

De Draak van het Belfort is te Gent vervaardigd. Hij bestaat uit een ijzeren romp, bedekt met vergulde koperen platen van onregelmatigen vorm. Hij is 3.55 m. lang, 1,50 m. breed en 2,15 m. hoog. Hij weegt 398 kg. In 1371 werd hij op het houten klokkenhuis geplaatst, waarmede men den onafgewerkten steenen toren had bekroond. De Gentsche afkomst van den Draak en de datum van zijn vervaardiging en plaatsing werden door Julius Vuylsteke ontdekt in de rekeningen van de stad Gent uit de XIVe eeuw. Als folkloristen zijn we gerechtigd ons af te vragen wat die Draak op het Belfort beteekent ?

Evenmin als het Haantje op den toren van onze kerken, zinnebeeld van waakzaamheid, kan hij een beteekenis ontberen, maar welke ?

De Draak van St Joris of van St Michiel is hij niet, want in dat geval zouden onze voorouders hem wis en zeker niet in zegevierende houding geduld hebben op het symbool der gemeentelijke vrijheid.

Dat hij, evenals de Leeuw in het wapen van Vlaanderen, afkomstig zou zijn uit het Oosten, wordt weliswaar door de legende verkondigt, die hem door Boudewijn IX, Graaf van Vlaanderen, uit Constantinopel laat medebrengen, maar wordt voor 't overige door de bekende historische feiten niet bevestigd.

De Heer Van Werveke meent dat hij eenvoudig deel uitmaakt van de bovennatuurlijke middeleeuwsche fauna van " fabelachtige dieren, wier daden door onze voorouders 's avonds rond het vuur werden verhaald. Met voorliefde werd hij gesneden op de gevels, geschilderd op de wanden, als versiering afgebeeld op de handschriften, zijn naam gegeven aan de huizen „.

Zonder twijfel was de draak-figuur populair in de Middeleeuwen, vooral als "helsche Drake", als één der talloze vormen en vervormingen van het Booze beginsel.

Als vliegend luchtwezen hoort de Draak echter thuis bij de natuurgeesten van de Germaansche mythologie. Uit onze sprookjes kennen we hem als monsterachtige bewoner van geheimzinnige holen, putten, grotten en kasteelen in de bergen, als jaloersche bewaker van onmetelijke schatten en wonder-schoone prinsessen, maar de Germanen plaatsen hem ook in de wolken, die fantastisch-grillige bergen van onze lage landen bij de zee.

Het vuurspuwend monster werd geacht zich te vertoonen bij onweer. Alsdan schoten de bliksemschichten hem uit den wijd opengesperden muil en veroorzaakte zijn machtig vleugelgeklepper het rollen van den donder.

Wie den draak op het Belfort aandachtig opneemt, stelt vast dat hij aldaar als onweersdier werd verbeeld. Zijn woest, onstuimig uitzicht laat daaromtrent geen twijfel bestaan.

Hebben onze voorouders door zijn plaatsing als windwijzer op het Belfort in hem een afweermiddel tegen blikseminslag gezien? Best mogelijk. Een ding althans is zeker: de Gentsche Draak is een merkwaardig overblijfsel van het Germaansch geloof aan een vliegend onweersmonster, dat in de XIVe eeuw, trots eeuwen van Christendom, nog algemeen verspreid moet geweest zijn onder de Gentsche bevolking om een kunststuk van koperslagerstechniek van de afmetingen van den Draak op het Belfort te hebben doen ontstaan.

Persoonlijk kennen wij geen andere plastische voorbeelden van den Germaansche onweersdraak in onze Vlaamsche folklore. In de Zwitsersche Alpen zegt het volk, wanneer er storm woedt boven in de bergen: "*den Drach ist aüsgefahren*", in Tirol is het de Alber of de Alp, in Noord-Duitschland spreekt men van de Alf. of de *Dråk*.

Uit het Gentsch dialect van onze jeugd herinneren wij ons soms gehoord te hebben van "*droaken* (1) en dondertorens", voor dreigende onweerswolken.

(1) Bescherelle aîné in "Dictionnaire universel de la langue française," in voce *dragon*, vermeldt als zeemansterm: mar. petit nuage qui annonce de violentes rafales; *dragon d'eau*: ancien nom de la trombe; *dragon de vent*: ancien nom de l'ouragan.

Misschien is het woord niet uitgestorven, al hebben wij het sedert lang niet meer gehoord.

In allen gevalle lijkt ons de Gentsche "droake", voor onweerswolk het laatste spoor van een geloof, waarvan ook de "Droake van het Belfort", uit de XIVe eeuw zijn ontstaan te danken heeft gehad.

Dr P. De Keyser.

NASCHRIFT : Een argument, dat sterk pleit voor onze opvatting van den Draak van het Belfort als onweersmonster, hebben we na het schrijven van het hierbovenstaande gevonden in een studie van M. Leonard Willems over "De Sint-Nikolaastoren als oud Belfort van Gent", (Bulletin der Maatschappij van geschied- en oudheidkunde te Gent. 1912, n° 1).

Uit deze studie blijkt dat het Belfort in de XIVe eeuw slechts één klok bevatte, namelijk : Roeland.

Van 1315 tot 1376 was Roeland uitsluitend *banclocke* en *stormclocke* ; van 1376 werd zij ook *werclocke* en in 1442 *brantclocke*. Van dit jaar af werd de klok op drie wijzen geluid : wanneer zij heen en weer zwaaide, was het *storm* ; wanneer de hamers van het uurwerkmechanisme op haar neervielen, was het een aanduiding van het uur ; wanneer de klepel in snel tempo tegen één zijde van den binnenwand werd geslagen, was het brand. De *werclocke* werd in St. Nikolaastoren geluid.

Verder blijkt dat het opschrift op Klokke Roeland : *als ic cleppe es tbrand, als ik luyde storm in tland* „ heelemaal onzeker is, (de klok werd immers in later tijd omgegoten). Waarschijnlijk heeft er alleen zeer onromantisch gestaan : „...., *Roeland : als : mense : luyd : es : storme : int : landt.* „

Het is bekend dat vóór de 19^e eeuw bij naderend onweer en ook tijdens het onweer de klokken werden geluid. Dat zal in vroeger eeuwen zonder den minsten twijfel insgelijks het geval zijn geweest met Roeland, de Gentsche militaire klok, die als *banclocke* de Gemeentenaren te wapen riep, maar, zooals uitdrukkelijk vermeld wordt, vooral dienst deed als *stormclocke*.

Is het dan gewaagd te veronderstellen dat de Gentenaars van de XIVe eeuw boven Roeland, de *onweersklok*, als *windwijzer* op den toren het *onweersamulet*, den gevleugelden Draak, plaatsten?

Folkloristisch beschouwd zijn Klokke Roeland en de Draak van het Belfort o. i. zeer nauw verwant. P.D.K.

Het Hoekje van den Navorscher.

Antwoord op de vragen 1) (Juli 1926) en 4 (Oct. 1926)

Nog het Ros Beiaart.

In het Tijdschrift van Nederl. Taal- en Letterkunde (45^e deel, 1^e aflevering 1926) schreef de Heer P. J. J. Diermanse een studie over "Het „ Spel „ van de vier Aimonskinderen „ om te bewijzen, dat er tegen de opinie in van Prof. Kalff in zijn geschiedenis d. Nederl. Lett. II, bl. 356 geen sprake kan zijn van een "dramatische voorstelling, „ maar wel van een figuurlijk spelen „ in de ommegangen. Wij ontleenen het volgende aan P. J. J. Diermanse's belangrijk artikel tot voldoening van de vraag in "Oostvlaamsche Zanten „ verschenen :

"Heemskinderen op ommegangen. Bij het vermeld vinden van de *Heemskinderen* in verband met processies en optochten, ligt het *over het algemeen* voor de hand, te denken niet aan een *drama*, maar aan een eenvoudig deelnemen van vier personen op een nagemaaft paard aan den ommegang. In *die* richting wijzen talrijke uitingen over dgl. optochten. Ik doe slechts een enkele greep : op 15 Juni 1615 stonden de schepenen van *Den Bosch* 36 gld. toe aan "de gulde van St. Catharine..... voor ende tot behoef van de cleedingen ende accoustrementen der vier heymskynderen, van het ros bayert opte toecomende ende navolghende kermisse binnen deze stadt omme te ghaen „ (Hermans - Rederijk. in Noordbrabant, bl. 336).

Zeer duidelijk is Voetius *delectarum Disputationum* Theologie. P. III, Utrecht, 1659, op bl 719, doch vooral op bl. 976 : "antehac „ zegt hij daar, maakte o. a. "lignus equus bayardus, cui quatuor pueri referentes filios Aimoni insidebant, „ deel uit van processies. Ook in de 18^e (De Bo's *Idioticon* i. v. "Aymynszonen „) en 19^e eeuw kon men bij zulke gelegenheden Beiaard met zijn ruiters soms bewonderen : "heden nog„ (dus omstreeks 1870) maken ze "deel van elken openbaren stoet te Dendermonde, „ verzekert ons C. A. Serrure (*Letterk. Geschied. van Vlaanderen* I, Gent, 1872, bl. 134), De vermelding van "den coninck van Vrankrijk „ (.....de vier Heemskinderen plagen te spelen tegen den coninck van Vrankrijk) (1) doet denken aan een meer samengestelde vertooning, doch behoeft

(1) Door Hermans geciteerd uit stadsrekeningen van BREDA.

volstrekt niet op een tooneelstuk te wijzen. Dat leert ons de beroemde en druk bezochte Omgang van een andere Brabant-sche stad: LEUVEN. Op een grooten teenen Beiaard, gedragen door onder de schabrak voortschrijdende mannen, "reden", de vier gebroeders in den stoet mede. Zij werden bedreigd door hun ouden vijand, "coninck Caerel, die, hen met getrokken zwaard te paard volgde. Wij kennen ook een "Sanck", waarmee zij het kermispubliek tot gepaste vroolijkheid opwekte, doch die geen enkele toespeling bevat op het verhaal der vier helden: van een drama is ook hier dus geen sprake. (1) — Trouwens wóórdén had men niet noodig; het ros en zijn vier ruiters op zich zelf boeiden de kijklustige menigte genoeg: vgl. hun rol in de beeldende kunst (2) (gevelsteenen! Ik verwijs hier slechts naar Matthes' ed. v. h. volksboek [der Heemskinderen] bl. XXIX. vlg.) „ P. D. K.

Antwoord op vraag 3) (October 1926)

Ik bezit twee tamelijk groote portretten van mijn moeien getooid met de hooge Vlaamsche bloemenmuts.

In Ons Volk Ontwaakt van 1926 vindt men gegevens over mutsen: in n^r 9 (28 Febr.) Vlaamsche Kleederdrachten — Het Land van Waas; in n^r 15 (11 April) Nederlandsche Kleederdrachten — Walcheren; in n^r 24, (13 Juni): Vlaamsche Kleederdrachten — Haspengouw — Zoutleeuw; in n^r 25 (20 Juni) Nederl. Kleederdrachten te Huizen (in het Gooi); in n^r 40 (3 October) Nederl. Kleederdrachten "Het Land van Goes" (V. d. B. Hamme)

(1) E. Van Even, L'Omgang de Louvain, 1893, planche XXVII.

(2) Een merkwaardige afbeelding is te Gent zichtbaar op de deur van een schoon oud patriciërshuis op het Steendam. (Nota van P. D. K.)

Zanten - I. Volksliederen uit Ninove.

II / 7 De Ninovieter, net als de inwoners van andere steden en dorpen, hield er een eigenaardig en kleurrijk repertorium op na, voor wat betreft de liedjes, die bij sommige gelegenheden en op bepaalde dagen gezongen werden.

Plas (Bladen uit de Geschiedenis van Ninove - Deprez - Brussel - 1890) (blz. 173 tot 179) teekent ze ook aan, maar ik geloof, dat hij ze hier en daar, voor den versvorm, wat heeft willen verbeteren. Daarom stip ik ze hier liever aan, zooals ik ze immer in den volksmond heb gehoord. Misschien ook waren ze anders ten tijde van Plas.

1.

A, B, C,

De kat gaat meê,
De hond blijft thuis,
"Piep" zei de muis,
In 't schotelhuis.

2.

Nieuwejaarken zoeten,
Ons verken heeft vier voeten,
Vier voeten en eenen steert,
Is dat nog geen polleken weerd,
Is dat polleken nog niet gebakken
Geef me dan een schotel palappen (1)
Zijn die palappen nog niet gereed,
Geef me dan een nieuw kleed,
Is dat nieuw kleed nog niet genaaid,
Geef me dan een haantje, dat kraait,
Is dat haantje dat kraait nog niet geboren,
Geef me dan een schup vol kolen,
Is die schup vol kolen nog niet gebrand,
Geef me dan een dikken vetten keeskant. (2)
Is die dikke vette keeskant nog niet geplakt,
Werp(t) hem dan in 't holleken van 't vertrek (3)
• Of over 't dek. (4)

-
- (1) Koeken van bloem, melk, suiker en een weinig gist,
(2) Keeskant; boterham met kaas gesmeerd.
(3) W. C. -gemak.
(4) Voor "dak".

3.

Op 't Galgeveld, (1)
Stond een beeld,
Bij al wie loog
Verloor het oog
En het rad en het vuur
En het staal en het zwaard
Was voor den oneerlijken weerd.

4.

En op drij keuningén avond,
Dan sloeg de bakker zijn wijf,
Al met een houten kluppel
Zoodanig op heur lijf,
De kluppel en wou niet breken,
De vrouw en wou niet spreken.
De kluppel die brak
En de vrouw die sprak,
En de man vieh met zijn gat in den houillebak (kolenbak).

5.

Nieuwejaarken uit 't ander land,
Ons verken heeft zijn gat verbrand,
Van achter aan zijn pootje,
Geef mij nog een oortje, (of Juffrouw, geef m'een oortje)

6.

Hebt ge niet gezien,
Sinte-Pieters (2) met zijn peerd,
Vier witte pootjes
En een grijzen steert.

7.

Slinge-slange,
Muizenvalle,
Lapkensdief,
G'hebt gestolen van mijn gerief. (3)

8.

Onder de brugge
Zat een mugge
Met heur muil wijd open,

(1) Gehucht van de stad.

(2) Plas schrijft hier " Nonkel-Pitje ".

(3) Een liedje, dat veel door de kleine kinderen wordt gezongen

Zeven ezels,
Achtien kwezels,
Kwamen d'er uit gekropen,
't Eerste was 'nen mosselman,
't Tweede was 'nen zavelman,
't Derde was 'nen blinkmarchand
Die blink verkoopen kan.

9.

Ginder ver, ginder ver,
Rijdt een koetsken,
Rijdt een koetsken,
Ginder ver, ginder ver,
Rijdt een koetsken aan de "Ster," (1)
Zet u neer, zet u neer,
In de kamer, in de kamer,
Zet u neer, zet u neer,
In de kamer van masoeur,

10.

Greefken van Half-Vasten,
Wat hebt gij me meegebracht,
Vijgen en rozijnen,
Van allen lekkeren kost,
Grof brood en slangen,
De greef zal morgen hangen,
Hangt hij vandaag of morgen niet,
Zoo en hangt hij van g'heel de weke niet.

M. De Paepe (Ninove).

II. Oogstlied.

II / 7 Bij het inhalen van den haan (van het laatste voer) wordt te Iddergem door de oogsters het volgend lied gezongen :

Wat heeft de(n) haan verdi(e)nd ?
Twee stoopen en een pint.
Om naar huis te gaan
Alle gelijk, jou !
Koekeloere haan !
't Laatste voer is op de baan,
Om naar huis te gaan
Alle gelijk, jou !

Medegedeeld door den h. M. Witterzeel, Iddergem.

(1) " De Ster " is een oud gasthof te Ninove. Er wordt soms ook gezongen " met een ster. "

Volkshumor.

Lijst der reeds aangeteekende en verzamelde Bij- en Spotnamen van Oostvlaamsche Gemeenten. (1).

37. GENT. (Vervolg). i] *Stampers* (begin der XVIe eeuw) :
Van Werveke.
- j] *Stropdragers* : (nog steeds gebruikt, ook wel de verkorting : Stroppen) Kroniek van J. Van den Vivere (blz. 186, blz. 383), Fris (*Stropdragers*, *De Vlaamsche Gids*, VII n^r 4, ook in *Volkskunde*, XXIII, blz. 242-245), Van Werveke.
Gent loopt onsen Brandt verkonden,
Aen elck een met volle monden,
Dat sy peysen op den Strop,
Die sy draeghen aen den Krop.
Uit Opene brieven van daegement van 2ⁿ Februari 1687 (zie *Dendermonde*).
- k] *Bastdragers* : Van den Vivere, blz. 317.
Ghy bastdraghers van Ghendt,
Al hebdi tlichame van Casele geschent,
Men salder niet om trueren,
Die minst om dinct, die salt besueren.
(geschreven door Malcontenten in 1581 op een briefje gespeld op 't lichaam van Adriaan van Casele, een veroordeelde, die aan de galg hing buiten de Keizerpoort).
- l] *Lieven, Bukkers*, "de vremde soldaten hieten de borghers " Lieven „ ende " buckers „ (1582) : Vanden Vivere, blz. 334 (Lieven, waarschijnlijk een zinspeling op St. Lieven, bijzonder vereerd te Gent).
- m] *De Pietere of Pieters* : M. Van Vaernewijck (*Van die Beroerlicke Tijden in die Nederlanden en voornamelijk in Ghendt* (1566-1568), uitg. Vander Haeghen, Annoot-Braeckman, Gent, 1872) : " Aldus wasser daer een deel die peniteerden ende werden dan van eenighe

(1) Zie nr I, II, blz 9 en vlg.

ghecken, die ghuesgezint waren, gheheeten Pietere, al hadden zij andere namen, omdat sente Pietere onsen Heere loochende ende verzaecte, alzo de dese, meenden zij, hadden uut vreesse de waerheyt verzaect „ (blz. 47).

Vanden Vivere, op. cit., blz. 241 : die te vooren gheheeten hadden Joos, Clays, Jan ende Jacob, die ontfinc men doen al voor Pieters ende men hietse ooc Pietere bij de Catholycken, die hueren coninck ghetrauwe ghebleven waeren, ende zij lieden en dorsten van beschaemtheden daerteghens niet zeggen, elck gueken doock ende zweech.

- n] *Crabbenisten* (bijnaam van Protestanten) Van den Vivere, op cit. blz. 357 : Item noch up desen zelve dach (13ⁿ Juli 1584) versloeghen de Malcontenten buyten de Brugschepoorte zes ofte acht persoonen, ende daar wasser ooc vele ghequetst. Dit waeren persoonen die men noempde *Crabbenisten*. Dese liepen daghelicx uyt ende brochten al naer stadt, dat sy op slant vonden, als haut, yzers ende anderssins, maer daer wierdender dicmaal ghevangen ende wierden van de Malcontenten haer lyf jn sticx ghesmeten ende som ooc doot ghesmeten ; maer tghebuerde oock somtijts dat sy vielen jnde handen vande Malecontenten, die wat medelyden hadden, want deen partye dicmaal beter waeren daar dandere. En die zulcx gheraecten te commen ontstonden met eens te dansen ende singhen dit naervolghende :

Danst eens, Crabbenist,

Als wy boter noch broot en hebben moeten
wij werden papist,

ende lietense daer mede loopen daer sy wilden ; want het waeren al aarme lieden, die niet te verliesen en hadden.

- o] *De Gentsche Mammelokkers* : De Raadt (naar de bekende sage en den naam van de oude gevangenis onder 't Belfort).

- p) *De Gentsche vliesheeren* (gebruikt op het einde der XVIIIe eeuw) : Nieuwen Klugt Almanak voor 't jaar VII der Fransche Republiek, De Raadt.
- 37 (bis). WIJKEN VAN GENT : 1) AKKERGEM : *Koolkappers*. Akkergemkermis heet Koolegemkermis. Buiten de Brugschepoort ziet men nog aan de verschillende herbergen de kool uitsteken : G. Celis. (Het Gentsche Volksleven, Gent 1924). De Raadt, J. Winkler.
- 2) KOEPOORT : *De Jongens van den Waterdijk en van de Koepuurte* : De Raadt.
- 3) NIEUWBRUG : *De Barons van de Niebrugge, De Veergasten of de Mannen van 't Veer* : De Raadt.
- 4) BRABANTDAM : *De Gasten van Overschelde* : De Raadt.
- 5) HEILIG KERST : *De Jongens van Seliskerst* : De Raadt.
- 6) MEERHEM : *De Kerels of de Vechters* : De Raadt.
- 7) MUIDE : *De Vechters van de Mude* : (in de XVIe eeuw) M. Van Vaernewijck (op. cit., blz. 64).
- 8) *Bergekruisers* (bijnaam der bedevaarders naar Bergekruis, wijk van Destelbergen) De Raadt.
38. GIJZEGEM : *Kaalheeren* : De Raadt, De Potter, (Gijzegem).
39. GODVEERDEGEM : a) *De Pikarren (?) van Godverdegem* : De Raadt.
- b) *Flierefluiters* (vertoonmakers) : De Raadt.
40. GREMBERGEN : *De Grembergsche zandeters* : De Raadt (naar Ons Volksleven).
41. HAMME : a) *Hamsche wuiten* (wuit-gaai) : De Raadt (nog veel gebruikt).
- b) *Hamsche peeten* (peeten-soort van aardappelen in 't Hamsch dialect) : De Raadt (niet meer gebruikt).
42. HANSBEKE : *Papeters* (te Bellem en te Zomergem) : De Raadt.

Boekbesprekingen.

Steurs (Vaast) en Uytterhoeven (J.) - De Toponymie van Mechelen met een historische Inleiding (Uitgeversfirma "Regenboog", Van Daelstr., Borgerhout, Prijs 10,50 fr.)

Alhoewel dit mooi uitgegeven boek meer voor toponymisten bestemd is, vinden wij er toch interessante folkloristische gegevens in, daar de schrijvers de folklore als een zeer belangrijk hulpmiddel aanzien om de beteekenis van een toponiem op te zoeken. Ziehier wat zij in hun inleiding (blz. 16) mededeelen over het belang van de volkskunde voor de toponymische opzoekingen " Een faktor of hulpmiddel van nietgeringe beteekenis is de folklore, de studie der oude gewoonten van ons volk, der overleveringen, der sagen, sprookjes en legenden. De ondervinding heeft geleerd, dat sagen en legenden zoo maar niet uit de lucht gegrepen worden ; dat oude volksgewoonten wortel schieten in oeroude tijden, waarvan het volk. ondanks onze eeuwen van beschaving zich maar slechts met moeite kan ontdoen. Een streek, waar sagen, legenden en sprookjes de ronde doen, is een zeer oude streek, een streek met een ondergrond, een streek met een geschiedenis. Al deze legenden vinden hun oorsprong in een vroegeren toestand, in een vroeger feit, dat door de eeuwen heen vervormd werd, vergroot en gewijzigd in de inbeelding van den kinderlijken geest der kritieklooze en onwetende bevolking. Balmès heeft deze waarheid in een schilderachtige formuul gegoten : " *Le mythe est le voile de la fable jeté sur la réalité.* „ Kunnen wij de sage in verband brengen met den plaatsnaam en tusschen beide overeenstemming vinden, dan leidt het geen twijfel dat we, uit verschillende naamaflleidingen, waaronder we te kiezen hebben, als de waarschijnlijkste moeten aannemen, deze waarop de sage betrekking heeft. „

Deze studie vormt een degelijk werk, opgesteld naar de laatste wetenschappelijke methodes en voorzien van een rijke bibliographie. Wij vestigen nochtans de aandacht der schrijvers op het verschil van beteekenis tusschen legende en sage. Op blz. 172, 7e regel, b. v. hoeft *sage* voor *legende* te staan.

Van Nuffel (P). De Sterheeren van Aalst. (Uitgever Sacré, Merchtem, December 1926).

Het 77e werk van den onvermoeibaren Aalsterschen geschiedschrijver is gewijd aan de Sterheeren of Wilhelmiëten, die zoo'n groote rol gespeeld hebben in de geschiedenis van Aalst. Aldaar geroepen door Margaretha, gravin van Vlaanderen, in 1268, vestigde zich eerst die orde in de priorij van St. Ursmarus aan de Kattestraatpoort, later (1428) verhuisde ze naar de Pontstraat in het godshuis van O.-L.-Vrouw-ter-Sterren, waar de Sterheeren verbleven tot in 1784, jaar, waarin zij door Jozef II afgeschaft werden. Zij verzorgden de zieken (leprozen) herbergden de ouderlingen en de behoeftige pelgrims, zij hielden zich ook bezig met onderwijs, Dirk Martens was hun leerling. Hij bracht in hun klooster de laatste jaren van zijn leven door en werd aldaar in de kerk begraven. Onder de geleerdste Sterheeren mogen genoemd worden Silvius (P. Van Bossche) en Grapheus (Jan de Schrijver), beiden Aalstenaars.

Een flinke studie, getuigende van geduldige opzoekingen en van groote belesenheid.

Van Nuffel (P.) - Aalstersche Typen - Merchtem - M Sacré, uitgever - 1927 - 36 blz. - Prijs : 2 fr.

Dit is een leuk geschreven brochure, zonder letterkundige of wetenschappelijke pretentie, over een onderwerp, dat ongelukkig in Vlaanderen te veel verwaarloosd wordt. Welken schat van gegevens levert nochtans de studie der volkstypen niet op voor den folklorist. Wij bezaten maar één werk uitsluitend aan dit onderwerp gewijd, n. l. het degelijk boek van Cypr. Verhavert, Brusselsche typen. Daarom zijn wij P. Van Nuffel dankbaar eenige feiten uit het leven van eigenaardige Aalstersche personen verzameld te hebben. Al is dit werk vatbaar voor aanvulling, een voorbeeld is het, dat navolging verdient, want met zooveel andere eigenaardigheden verdwijnt ook meer en meer de volkstype.

Vercoullie (Prof. J.) Nog eens Sinte-Lucie-nacht. Overdruk uit De Nieuwe Taalgids XXI, 41-42.

Een paar aanvullingen op een nota van den h. W. C. Bezema in N. T. XX, 310, naar aanleiding van een gedicht van Potgieter. S. betoogt, dat Ste-Luciedag ook in onze gewesten tot die dagen behoort, waarop de jongelieden, vooral de meisjes,

door het plegen van tooverij, het uiten van een wensch, of het storten van een gebed hun toekomende in hun slaap hopen te zien. Dit zal ook wel het oud gebruik zijn, waarop Potgieter in zijn gedicht zinspeelt.

Dr P. De Keyser, Maria-gravidabeelden in Volkskunde, 1926, blz. 69-81.

Naar aanleiding van een Vlaamsche Maria-gravidaminiatuur uit de XVIIe eeuw, in het bezit van den heer A. Bracke te Gent, handelt schrijver achtereenvolgens over den oorsprong van de vereering van de zwangere Maria, over den bloei van die vereering in de middeleeuwen en in 't begin der moderne tijden en het totaal verdringen ervan door het zegevierende dogma van de Onbevleete Ontvangenis, vooral sedert de XVIIe eeuw. Hij toont ook aan welke gewichtige rol die vereering gespeeld heeft in de plastische kunsten en geeft een overzicht van de verschillende Maria-gravidavoorstellingen, die tot ons gekomen zijn, meest Spaansche, Fransche en Duitsche. Hij oppert ook het vermoeden, dat insgelijks in Vlaanderen verscheidene dergelijke voorstellingen moeten bestaan hebben. Vijf reproducties versieren den tekst.

F. Van Es.

PERSONALIA.

Ons medelid Prof. J. Vercoullie, emeritus hoogleeraar aan de Universiteit te Gent, werd tot kommandeur in de Oranje-Nassau-orde en tot leeraar "honoris causa" aan de Universiteit te Utrecht benoemd.

Bij koninklijk besluit van 27 Januari 1927, werd onze voorzitter Prof. Dr De Keyser, gelast met den leergang in de grondige verklaring van de Nederlandsche schrijvers uit de Middeleeuwen (doctoraat in het Nederlandsch) aan de Universiteit te Gent, in vervanging van Prof. Vercoullie.

Bij koninklijk besluit van denzelfden datum werd ons medelid Prof. Dr Blancquaert gelast met den leergang in de philologische oefeningen op het Nederlandsch (kandidatuur in het Nederlandsch) en den leergang in de historische spraak-kunst van het Nederlandsch aan dezelfde Universiteit.

Aan allen, namens den Bond, hartelijk proficiat !
